

Okul Öncesi Sınıflarda Öğrenme Merkezlerinin İncelenmesi

Investigation of Learning Centers in Preschool Classes

Maide Orcan Kaçan¹, Neslihan Dedeoğlu Aktuğ², Seda Karaçelik³, İlayda Kimzan⁴

Makale Hakkında

Gönd. Tarihi: 01.07.2020
Kabul Tarihi: 22.09.2021
Yayın Tarihi: 01.11.2021

Anahtar Kelimeler

Okul öncesi eğitim
Öğrenme merkezleri
Öğretmen görüşleri

Özet

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitim sınıflarındaki öğrenme merkezlerini öğretmen görüşleri yoluyla incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Muğla ili Menteşe ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullar bünyesindeki altı anasınıfı ile iki bağımsız anaokulunda görev yapan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 38 okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğretmen ve sınıf özelliklerine ilişkin genel bilgiler Genel Bilgi Formu ve öğretmenlerin öğrenme merkezlerine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla Öğrenme Merkezi Değerlendirme Öğretmen Formu (yarı yapılandırılmış görüşme formu) kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilerin analizinde; frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Frekans ve yüzdelere ek olarak bulguları desteklemek amacıyla öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Araştırma sonucunda sınıflarda en çok yer verilen öğrenme merkezlerinin blok, müzik, kitap, dramatik oyun ve fen merkezi olduğu bunun yanı sıra öğretmenlerin büyük çoğunluğunun geçici öğrenme merkezlerini kullanmadıkları görülmüştür. Çocukların öğrenme merkezi tercihlerinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği ve pek çok öğretmenin de merkezlerin oluşturulması ve düzenlenmesi konusunda aileyi ve çocukları sürece dahil etmeyi tercih etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonunda, elde edilen bulgulardan yola çıkılarak öğrenme merkezlerinin daha etkin kullanımına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Abstract

The aim of this study is to examine the learning centers in pre-school classrooms through the opinions of pre-school teachers. The research was carried out in two independent pre-schools and six pre-schools within the elementary schools affiliated with the Ministry of Education in Menteşe district of Muğla province in 2018-2019 academic year and the study group is composed of 38 pre-school teachers volunteered to participate in the study. A qualitative method was used for this study. The data of the study were collected through the "General Information Form" and "Learning Center Evaluation Teacher Form (A semi-structured interview form)", both developed by the researchers. The data obtained from the participating teachers are presented as percentage and frequency distributions. The teachers' opinions for the open-ended questions are also presented under the relevant frequency and percentage tables. As a result of the research, the data revealed that the most preferred learning centers in the classrooms are blocks, music, books, dramatic play and science center respectively, children's learning center preferences vary by gender, and many teachers do not prefer to involve the family and children in the establishment and organization of centers. At the end of the study, based on the findings, some suggestions were made in order to utilize learning centers in early childhood settings more effectively to support children's learning and in-class activities.

Key Word

Early childhood education
Learning centers
Teachers' opinion

Atf için:

For Citation

Orcan Kaçan, M., Dedeoğlu Aktuğ, N., Karaçelik, S. & Kimzan, İ. (2021). Okul öncesi sınıflarda öğrenme merkezlerinin incelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 8(2), 436-451. DOI: 10.21666/muefd.761825

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi, maideorcan@mu.edu.tr ORCID: 0000-0003-1415-437X

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi, ndedeoglu@mu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9226-9933

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi, skaracelik@mu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9181-3896

⁴ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi, ilaydakimzan@mu.edu.tr ORCID: 0000-0002-0743-3162

İnsan hayatının altı yaşa kadar olan dönemi beyinde sinir ağları oluşumunun en hızlı olduğu dönemdir ve beyin gelişiminin yüzde doksanı bu dönemde tamamlanır (Shore, 1997). 1990'lardan itibaren gerçekleştirilen nörobilim araştırmaları beyin gelişiminin önceden sanıldığı gibi bütünüyle kalıtsal ve anne karnında tamamlanan bir süreç olmadığını, kalıcı nöral ağların oluşması için çocuğun 0-6 yaş döneminde uyarılara maruz kalması gerektiğini ortaya koymuştur (Shonkoff ve Phillips, 2000; Tok, 2010). Bu bağlamda, okul öncesi dönem çocuklarının beyin gelişimlerini en iyi şekilde desteklemek için *nitelikli uyarılarla donanmış eğitim ortamlarının* önemi büyüktür ancak yeterli değildir. Çocukların bu “nitelikli uyarılarla donanmış” eğitim ortamlarından gelişimsel anlamda maksimum faydayı sağlaması ortamın çocukların aktif katılımını ve bilgiyi kendilerinin yapılandırmasını sağlayacakları şekilde tasarlanmış olmasına bağlıdır. Bu amaca hizmet eden eğitim ortamları erken çocukluk eğitimi alan yazınında *öğrenme merkezleri* olarak bilinir (Pattillo ve Vaughan, 1992).

Cosgrove (1992), öğrenme merkezlerini sınıfta çocukların ilginç, anlamlı, ilişkili ve sosyal olarak belirli beceri veya bilgileri pekiştiren faaliyetlerde buldukları alanlar olarak açıklamaktadır. Alanyazında *ilgi merkezleri, zenginleştirme merkezleri, etkinlik alanları, öğrenme istasyonları* olarak da geçen öğrenme merkezleri çocuklara “gerçek” nesnelere somut deneyimler yoluyla öğrenme fırsatı sunar ve kendi seçimlerinin ön planda olduğu bir ortam olduğu için çocukların öğrenmeye karşı içsel motivasyonlarını artırır. Ayrıca, öğrenme merkezleri, Piaget'e göre eğitimin hedefi olan özerkliğin gelişimini de teşvik eder. Özerklik geliştiği için çocuklar aktiftir; kendi hızlarında öğrenirler; seçimler yaparlar; öğretmenlerce yönlendirilmekten çok kendi kendilerini yönlendirirler; öğrenme sorumluluğunu üstlenirler (Pattillo ve Vaughan, 1992).

Öğrenme merkezleri sınıfın sosyal yapısından yararlanarak çocukların bireysel gelişim ihtiyaçlarını desteklemenin yanında eğitim programının öğretimsel taleplerine de cevap verir. İyi tasarlanmış bir eğitim ortamı eğitim programının başarıya ulaşmasını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, Millî Eğitim Bakanlığı, 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının amacına uygun şekilde planlanıp uygulanabilmesi için eğitim ortamlarının öğrenme merkezlerini içerecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir (MEB, 2013).

1994, 2002 ve 2006 Okul Öncesi Eğitim Programları okul öncesi eğitim ortamlarını “ilgi köşeleri” etrafında şekillendirirken 2013 yılında güncellenen MEB Okul Öncesi Eğitim Programında çocukların bu alanlarda oyun oynarken öğrenmekte oldukları gerçeğini daha iyi vurgulamak üzere “ilgi köşesi” yerine “öğrenme merkezi” ifadesi kullanılmıştır. Öğrenme merkezleri programda yer alan kazanım ve göstergelerle ve günlük eğitim akışı ile uyumlu materyalleri barındıran, çocukların oyun oynama gereksinimlerini karşılamak için düzenlenmiş birbirinden dolap, halı, yer döşemesi ya da bantla ayrılmış oyun alanları olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2013).

MEB (2013) okul öncesi eğitim programı okul öncesi eğitim sınıflarında Blok Merkezi, Kitap Merkezi, Müzik Merkezi, Dramatik Oyun Merkezi, Sanat Merkezi ve Fen Merkezi olmak üzere altı öğrenme merkezi bulunmasını önermektedir. Bu altı merkeze ek olarak, öğretmenin gerekli gördüğü zaman ve durumlarda sınıfta birkaç gün süreyle kalacak Geçici Öğrenme Merkezi oluşturabileceği de belirtilmektedir. Bir okul öncesi eğitim sınıfında materyal ya da fiziki koşulların yetersizliği gibi sebeplerle tüm merkezler bulunamayabilir. Bu durumda sınıfta bulunması gereken öğrenme merkezi sayısı, sınıftaki çocuk sayısı ve sınıfın fiziksel koşulları göz önüne alınarak belirlenebilir (AÇEV, 2019; MEB, 2013) ve dönüşümlü olarak planlanabilir (Erşan, 2011).

Öğrenme merkezleri, materyallerin öğretmenin sürekli varlığı ve yönlendirmesi olmaksızın çocukların öğrenebilecekleri şekilde düzenlendiği alanlardır (Cosgrove, 1992; Pattillo ve Vaughan, 1992). Öğrenme merkezlerinin bu amaca hizmet edebilmesinde merkezlerde yer alan materyallerin nitelik ve niceliği (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003) kadar öğretmenin öğrenme merkezlerini düzenlerken sınıfın büyüklüğü, sınıftaki çocuk sayısı, çocukların ilgileri ve eğitsel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurup bulundurmadığı da etkilidir. Örneğin, ancak merkezlerde bulunan materyaller sınıftaki olası farklı beceri seviyelerini yansıtırsa çocuklar kendi seviyelerindeki materyalleri seçip başarı sağlayabilirler (Pattillo ve Vaughan, 1992). Ayrıca, seçilen materyallerin çocukların hem oynayabilecekleri hem de araştırma ve keşif yapabilecekleri nitelikte olmalarına dikkat edilmelidir. Bu sayede sınıfta amaçlı ve üretici oyunları teşvik eden bir ortam oluşturulabilir (Kıldan, 2007). Okul öncesi eğitim ortamlarının öğrenme merkezleri şeklinde düzenlenmesi, çocukların eğitim etkinliklerine karşı ilgilerinin uzun süre canlı kalmasına da yardımcı olur. Dikkat süresi oldukça sınırlı olan okul öncesi çocuklarla yapılacak etkinliklerde bu durum oldukça önemlidir.

Öğrenme merkezleri ile ilgili dikkat edilmesi gereken konulardan bir diğeri de öğrenme merkezlerinin öğretmen tarafından her gün kontrol edilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasıdır. Çocukların değişken dikkat ve ilgilerini sürdürebilmek adına oluşturulan merkezlerin sınırlarının esnek olmasına özen gösterilerek sınıf alanı içinde yerleri değiştirilebilir. Öğrenme merkezlerinde ihtiyaç duyuldukça yapılacak düzenleme ve güncellemeler fiziksel ortama yenilik getirecek ve sınıfın dikkat çekici özelliğinin sürekli korunarak çocukların motivasyonlarının sürmesini sağlayacaktır. Düzenleme ve güncellemeler, merkezlere kazanımlara uygun olarak yeni materyaller eklemek, bazı materyalleri kaldırmak, bazılarını da tekrar yerine koymak şeklinde olabilir. Ayrıca öğrenme merkezleri düzenlenirken çocukların da düşüncelerinin alınması, sınıfı benimsemelerine ve aldıkları sorumlulukları yerine getirmelerine destek olacaktır (MEB, 2013; Tok, 2010).

Öğrenme merkezlerinin programda öngörülen amaca hizmet edebilmesi için öğretmenin bu alanlardan en etkili şekilde nasıl yararlanabileceğinin farkında olması gerekmektedir. Öğretmen çocuklara serbest oyunları sırasında öğrenme merkezi seçimlerinde rehberlik etmeli, farklı deneyim ve kazanımlar edinebilmeleri ve tüm öğrenme merkezlerinden yararlanabilmeleri için onları farklı öğrenme merkezlerine yönlendirmelidir. Öğretmen kendi planladığı etkinliklerde de öğrenme merkezlerini işe koşarak çeşitli akademik disiplinlerden gelen becerileri çocuk için anlamlı ve amaca yönelik etkinliklere entegre edebilir. Bu sayede etkinlikler sırasında çocuklarla bire bir veya küçük grup halinde etkileşimde olan öğretmen çocukların becerilerini ve desteklenmesi gereken alanlarını daha yakından gözlemleyebilir (Pattillo ve Vaughan, 1992). Kısaca, okul öncesi eğitim ortamlarında doğru tasarlanmış öğrenme merkezlerinin varlığı, çocukları özellikle bilişsel ve sosyal açılarından olumlu desteklemektedir. Bu nedenle her sınıfta programda belirtilen merkezlerin bulunması, iyi düzenlenmiş olması ve öğretmenlerin bu merkezlerden etkin bir şekilde faydalanabiliyor olmaları son derece önemlidir.

Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezleriyle ilgili MEB Okul Öncesi Programı'nın güncellendiği 2013 yılından bu yana yapılan çalışmalar tarandığında, bu çalışmada olduğu gibi öğretmenlerin öğrenme merkezlerini nasıl kullandıkları, ne sıklıkta düzenledikleri, materyalleri yeterli bulup bulmadıkları gibi başlıklardaki görüş ve uygulamalarını inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Farklı illerde yürütülen bu sınırlı sayıdaki çalışmaların sonuçları okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerin çoğunlukla ekonomik ve mekânsal yetersizlikler nedeniyle 2013 programında belirtilen nitelikte olmadığı; öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin oluşturulması ve güncellenmesi ile ilgili bilgilerinin ve farkındalıklarının olması gereken düzeyde olmadığı; etkinlikleri öğrenme merkezlerine entegre etmede zorlandıkları ve desteğe ihtiyaç duydukları; öğrenme merkezleriyle ilgili donanımlarının hem öğretmen eğitimi sırasında hem de alanda hizmet içi eğitimlerle artırılması gerektiğini göstermektedir (Aktın ve Aşçı, 2021; Aysu ve Aral, 2016; Demirci ve Şıvgın, 2017; Gülay Ogelman ve Karakuzu, 2016; Ramazan, Arslan Çiftçi ve Tezel, 2018). Bu çalışmaların sonuçlarında öğrenme merkezlerine yönelik çalışmaların artırılması, çocukların tüm gelişim alanlarında desteklenmesi ve okul öncesi eğitim programı kazanımlarını çocuklara edindirmesi anlamında eğitim ortamının en önemli birleşeni olarak görülen öğrenme merkezleriyle ilgili sorunların tüm boyutlarıyla ele alınması tavsiye edilmektedir. Öğrenme merkezleri ile ilgili çalışmaların artması hem öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine katkı sağlayacak hem de çalışmaların gerçekleştirildiği illerdeki İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine yapılması gereken iyileştirme çalışmalarıyla ilgili veri sağlayacaktır. Buradan yola çıkılarak, bu araştırmanın amacı; okul öncesi sınıflardaki öğrenme merkezlerinin durumunu öğretmen görüşleri yoluyla incelemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Okul öncesi öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenme merkezleri ile ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada nitel yöntem benimsenmiş ve veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Merriam'ın (2015) önerdiği gibi temel nitel çalışmalarda görüşme, gözlem gibi teknikler kullanılabilir. Katılımcıların olaylar hakkında kendi tecrübelerine dayalı olarak detaylı bilgiler vermesi hedeflenen durumlarda görüşme tekniği sıklıkla kullanılmaktadır (Hay, 2000). Bu nedenle, amacı öğrenme merkezlerinin sınıfta bulunma ve kullanım durumlarını detaylı bir şekilde incelemek olan bu çalışmada görüşme tekniği tercih edilmiştir. Araştırmanın iç geçerliliğinin sağlanması için süreci birden fazla araştırmacı takip etmiş, elde edilen veriler diğer araştırmacılar tarafından da kontrol edilmiştir

(Guba ve Lincoln, 1994). Ayrıca iç geçerliliği güçlendirmek adına öğretmenlerin görüşlerinden sıklıkla doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Muğla ili Menteşe ilçesinde resmî (devlete ait) okul öncesi sınıflarında görev yapan toplam 92 okul öncesi öğretmeni bulunmaktadır. Bu çalışmada merkez ilçedeki tüm öğretmenlere ulaşmak hedeflenmiştir. Fakat öğretmenlerin tümü çalışmaya gönüllü katılım göstermemiştir. Dolayısıyla araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken kolay ulaşılabılır durum örneklemesi kullanılmıştır. Bu örnekleme türü, yakında ve ulaşılması kolay olan ve araştırmaya katılmak için gönüllü olan kişiler üzerinde yapılır (Erkuş, 2009).

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Muğla ili Menteşe ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokulların anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında görev yapan araştırmaya gönüllü olarak katılan 38 okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Toplamda 40 öğretmen çalışmaya katılmaya gönüllü olmuş fakat iki öğretmenin görüşleri veri toplama aracına yeterli görüş bildirmemesi sebebi ile çalışmadan çıkarılmıştır. Çalışma, ikisi bağımsız anaokulu ve altısı ilkokul bünyesindeki anasınıfında olmak üzere toplam sekiz okulda görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile yürütülmüştür.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin tamamı kadın ve yaş dağılımları 26-30 yaş ve 36-40 yaş arası için %23.60; 31-35 yaş ve 41 yaş ve üzeri için %26.40 şeklindedir. Öğretmenlerin %42'si 1-10 yıllık, %34.10'u 11-20 yıllık ve %23.60'ı 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip ve büyük çoğunluğu lisans mezunudur. Öğretmenlerin görev yaptıkları sınıfların yaklaşık yarısı beş yaş, %26.30'u 4 yaş ve %18.40'ı altı yaş grubudur ve %39.40'ında 16-20 çocuk, %28.90'ında 21-25 çocuk ve %21'inde 11-15 çocuk bulunmaktadır. Sınıfların büyük çoğunluğunda öğretmen yardımcısı olmadığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Genel Bilgi Formu ve Öğrenme Merkezi Değerlendirme Öğretmen Formu kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu

Genel Bilgi Formu öğretmenin yaşı, mesleki deneyim yılı ve öğrenim düzeyi ile çocukların yaş grubu, sınıf mevcudu ilgili olmak üzere toplam beş maddeden oluşmaktadır.

Öğrenme Merkezi Değerlendirme Öğretmen Formu

Öğrenme Merkezi Değerlendirme Öğretmen Formu öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenme merkezlerine ilişkin görüşlerini içeren maddelerden oluşmaktadır. Form, araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Öğrenme Merkezi Değerlendirme Öğretmen Formu geliştirilirken Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz, Demirel ve Kılıç'ın (2014) anket geliştirme süreci temel alınmıştır. Buna göre problemi tanımlama (amaç ve soru belirleme), madde yazma (taslak form oluşturma), uzman görüşü alma (ön uygulama formu oluşturma), ön uygulama ve forma son şeklini verme basamakları izlenmiştir. Form, alanyazında yer alan öğrenme merkezlerini inceleyen çalışmalar (Örn. Aysu ve Aral, 2016) dikkate alınarak hazırlanmıştır. Formun kapsam geçerliği için Uzman Değerlendirme Formu ile birlikte alanda uzman 3 öğretim üyesinin görüşüne sunulmuş ve dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonra formdaki maddelerin anlaşılabilirliğini test etmek için 10 öğretmenle ön deneme uygulaması yapılmıştır. Ön uygulama sonuçlarına dayalı olarak form gözden geçirilmiş ve son şekli verilmiştir. Formun içerisinde öğrenme merkezlerine yönelik kapalı uçlu sorular ve öğrenme merkezlerinin içeriklerine yönelik açık uçlu sorular (Örn. "Çocukların ilgisini öğrenme merkezlerine çekmek için neler yapıyorsunuz?") bulunmaktadır. Formda yedi adet kapalı uçlu soru ve 11 adet açık uçlu soru olmak üzere toplam 18 soru bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Öğretmenlerle görüşmelerin yapılabilmesi için Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. İzinler doğrultusunda çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenler çalışmaya dâhil edilmişlerdir. Araştırmacılar tarafından çalışma grubunda yer alan öğretmenler ile Genel Bilgi Formu ve Öğrenme Merkezi Değerlendirme Öğretmen Formu kullanılarak yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Veri toplama işlemi tamamlandıktan sonra veriler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Öğretmenlerin belirttikleri görüşlerin betimsel istatistikleri frekans ve yüzdeler halinde tablolarda sunulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar bu görüşleri desteklemek için doğrudan alıntılar halinde çalışmanın iç geçerliğini desteklemek adına tablolar altında sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde 38 öğretmenle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular sunulmuştur. Kapalı uçlu sorulara verilen cevaplar tablolar halinde verilmiştir. Öğretmenler tarafından dile getirilen bazı dikkat çekici görüşler sayısal verileri desteklemek amacıyla sunulmuş. Görüşler aktarılırken öğretmenlerin isimleri yerine Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlar kullanılmıştır.

Öğretmenlere ilk olarak öğrenme merkezlerinin okul öncesi eğitimdeki önemine ilişkin görüşleri sorulmuş ve öğretmenlerin çoğunun öğrenme merkezlerini sosyalleşme, keşfetme ve yaparak yaşayarak öğrenme için bir fırsat alanı olarak gördüğü belirlenmiştir. Bu bağlamda Ö9 “*Öğrenmenin daha somut, eğlenceli ve dinamik hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Çocukların akranlarıyla oyun yoluyla öğrenmelerinde etkin rol oynar*” şeklinde görüş belirtmiştir. Ö16 ise “*Eğlenme ve aynı zamanda kendini keşfetme ve merak duygusunu güdüleme adına merkezler önemlidir*” diyerek öğrenme merkezleri ile ilgili benzer noktalara değinmiştir.

Bunu takip eden bir soru olarak öğretmenlerin sınıflarında öğrenme merkezleri bulunma durumlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin sınıfta öğrenme merkezi bulunma durumlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Sınıflarında Öğrenme Merkezi Bulunma Durumu

Öğrenme Merkezleri	f	%	
Blok merkezi	Var	37	97,4
	Yok	1	2,6
Müzik merkezi	Var	32	84,2
	Yok	6	15,8
Kitap merkezi	Var	36	94,7
	Yok	2	5,3
Dramatik oyun merkezi	Var	30	78,9
	Yok	8	21,1
Sanat merkezi	Var	25	65,8
	Yok	13	34,2
Fen merkezi	Var	30	78,9
	Yok	8	21,1
Geçici öğrenme merkezi	Var	13	34,2
	Yok	25	65,8

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin tamamına yakınının sınıflarında blok ve kitap merkezi; büyük çoğunluğu müzik, dramatik oyun ve fen merkezi; yarıdan fazlası sanat merkezi ve %34,2’si geçici öğrenme merkezi olduğunu bildirmişlerdir. Geçici öğrenme merkezlerini kullanan öğretmenler ele

aldıkları kazanımları pekiştirmek için ya da belirli gün ve haftaları vurgulamak için aktif bir şekilde bu merkezleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin, Ö10 “Evet geçici öğrenme merkezleri oluşturuyorum. Kadınlar gününde, trafik haftasında, tıp bayramında, hayvan koruma gününde, çocuk hakları konusunda, engelliler günü, deprem vs...” şeklinde hangi durumlarda geçici öğrenme merkezlerini kullandığını dile getirmiştir. Ö14 ise “...geçici öğrenme merkezleri düzenliyorum çünkü, vereceğim kavramı pekiştirmek amacıyla ve önceden görsünler diye” ifadelerini kullanarak geçici öğrenme merkezlerini planlarında yer alan kavramlarla ilgili motivasyon ve hazırbulunuşluk oluşturmak için kullandığını belirtmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Sınıfta Öğrenme Merkezlerini Oluşturma Şekilleri

Öğrenme merkezi oluşturma durumu	f	%	
Velilerden destek alarak	Evet	7	18,4
	Hayır	31	81,6
Okul idaresinden destek alarak	Evet	35	92,1
	Hayır	3	7,9
Kendim oluşturuyorum	Evet	25	65,8
	Hayır	13	34,2
Çocuklarla birlikte oluşturuyorum	Evet	20	52,6
	Hayır	18	47,4

Tablo 2’de öğretmenlerin tamamına yakını sınıfta öğrenme merkezlerini okul idaresinin desteğiyle, yarıdan fazlası kendisi ve yaklaşık yarısı çocuklarla birlikte oluşturduklarını ifade ederken %18.4’ünün velilerin desteği ile oluşturdukları görülmektedir.

Öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenme merkezlerini yeterli bulma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

Öğretmenlerin Sınıflarında Bulunan Öğrenme Merkezlerini Yeterli Bulma Durumları

Öğrenme merkezlerini yeterli bulma durumu	f	%
Yeterli buluyorum	17	44,7
Yeterli bulmuyorum	21	55,3
Toplam	38	100

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin yarısından çoğunun (%55.3) sınıflarında bulunan öğrenme merkezlerini yeterli bulmadığı görülmektedir. Merkezleri yeterli bulmayan öğretmenlerden Ö7 “Tabii ki de hayır. 2013 yeni programa göre sınıflarımızın düzeni maalesef ki çok eski düzende planlanmış başta mobilyalar olmak üzere fen ve matematik merkezi araç gereçleri, kitap merkezi, dramatik oyun merkezlerinde çokça eksiklerimiz var özellikle eğitici matematik, Montessori materyalleri ve STEM materyallerine ihtiyaç duymaktayız” şeklinde merkezlerdeki eksikliklere yönelik bazı durumları vurgulamıştır. Bazı öğretmenler ise sınıf ortamının yetersizliğine değinmiştir. Örnek olarak Ö8 “Yetersiz buluyorum. Öğrenci sayısı fazla, sınıf alanı yeterli değil” şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Tablo 4’te öğretmenlerin öğrenme merkezlerindeki materyalleri yeterli bulmalarına ilişkin görüşlerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Öğrenme Merkezlerindeki Materyalleri Yeterli Bulma Durumları

Öğrenme merkezlerindeki materyalleri yeterli bulma durumu	f	%
Yeterli buluyorum	19	50
Yeterli bulmuyorum	19	50
Toplam	38	100

Tablo 4’te öğretmenlerin yarısı öğrenme merkezlerindeki materyalleri yeterli bulurken diğer yarısının yetersiz bulduğu görülmektedir. Materyalleri yetersiz bulan öğretmenlere örnek olarak Ö13 “*Her merkezde bulunmasını istediğim eksik materyaller var. Kitap Merkezimde olmasını istediğim hikâye kitapları, fen merkezinde ışıklı masa ve duyu masası, dramatik oyun merkezinde daha fazla kostüm ve aksesuarlar olmasını isterdim*” şeklinde bazı materyal eksikliklerine vurgu yapmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerden bazıları merkezler yeterli olsa da araç gereçlerin eksikliklerinin bulunduğu ve bu durumun ekonomik sebepler ile ilgili olduğunu vurgulamışlardır. İmkanlar olduğu takdirde öğretmenler sınıflarına yoğunluklu olarak fen ve matematik merkezleri bağlamında materyaller almak istediklerini dile getirmişlerdir. Örnek olarak Ö3 kum masası, su masası ve büyüteç gibi materyal isteklerini belirtirken, Ö6 STEM materyallerinin öğrenme merkezlerine zenginlik sunacağını dile getirmiştir. Öğretmenlerin öğrenme merkezlerinden faydalanma durumlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5

Öğretmenlerin Öğrenme Merkezlerinden Faydalanma Durumları

Öğrenme merkezlerinden faydalanma durumları	f	%	
Güne başlama zamanı	Evet	32	84,2
	Hayır	6	15,8
Merkezlerle uyumlu etkinlikler	Evet	34	89,5
	Hayır	4	10,5
Diğer	Evet	3	7,9
	Hayır	35	92,1

Tablo 5’e bakıldığında öğretmenlerin tamamına yakını öğrenme merkezlerinden hem güne başlama zamanında ve hem de merkezle uyumlu etkinlikler sırasında faydalanmaktadır. Güne başlama zamanında öğrenme merkezlerini kullanan Ö9 “*Düzenlenen merkezlerde dengeli bir şekilde zaman geçirerek grup oyunları ve bireysel oyunlar oynamalarını teşvik ediyoruz*” şeklinde merkezlerden yararlanma durumunu aktarmıştır. Etkinlikler sırasında merkez kullanan öğretmenlerden Ö10 “*Fen ve doğa merkezinde deneyler yaparak, kitap merkezinde konuyla ilgili kitabı seçerek, sanat merkezinde drama çalışmaları yaparak daha birçok şekilde faydalanıyoruz*” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerden bazıları etkinliklerden ortaya çıkan ürünler ile merkezleri desteklediklerine dair görüş bildirmişlerdir. Örneğin Ö10 “*Yaptığımız etkinliklerde merkezi düzenlemek için materyaller oluşturuyoruz ve merkezde sergiliyoruz*” şeklinde deneyimlerini paylaşmıştır. Öğretmenlerin öğrenme merkezlerini düzenleme sıklıklarına göre dağılımlarına Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6
Öğretmenlerin Öğrenme Merkezlerini Düzenleme Sıklıkları

Öğrenme merkezi düzenleme sıklığı	f	%
Haftada bir	4	10,5
Ayda bir	9	23,7
Dönem içinde bir defa	14	36,8
Eğitim öğretim yılı başında	8	21,1
Diğer	2	5,3
Düzenlemiyorum	1	2,6
Toplam	38	100

Tablo 6’da öğretmenlerin %36.8’inin dönem içinde bir defa, %23.7’sinin ayda bir ve %21.1’inin eğitim öğretim yılının başında ve %10.5’inin ise haftada bir öğrenme merkezlerini düzenlediği görülmektedir. Ö19 merkezlerin düzenlenme sıklıkları ile ilgili olarak “*Dönemlik yapmaya çalışıyorum, ara ara işlenen konulara uygun ekleme çıkarma yapmaya çalışsam dahi, maddi imkanların yetersizliği düzenleme konusundaki en büyük sıkıntı diyebilirim*” şeklinde neden dönem başlarında düzenleme yaptığını dair açıklamalar yapmıştır. Ayrıca Ö1 eğitim öğretim yılının başında düzenlemesi ile ilgili olarak “*Sadece eğitim yılının başında eksikler gideriliyor. Yıl içinde kazanımlara göre ufak dokunuşlar yapılıyor*” şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre çocukların en fazla zaman geçirdikleri öğrenme merkezlerinin dağılımı Tablo 7’de yer verilmiştir.¹

Tablo 7
Çocukların En Fazla Zaman Geçirdikleri Öğrenme Merkezleri

Öğrenme merkezleri		f	%
Blok merkezi	Evet	34	89,5
	Hayır	4	10,5
Dramatik oyun merkezi	Evet	25	65,8
	Hayır	13	34,2
Kitap merkezi	Evet	21	55,3
	Hayır	17	44,7
Sanat merkezi	Evet	20	52,6
	Hayır	18	47,4
Müzik merkezi	Evet	16	42,1
	Hayır	22	57,9
Fen merkezi	Evet	15	39,5
	Hayır	23	60,5
Geçici merkez	Evet	2	5,3
	Hayır	36	94,7

Tablo 7'ye göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu çocukların en fazla blok merkezinde; yarıdan fazlası dramatik oyun merkezinde; yaklaşık yarısı kitap ve sanat merkezinde; yaklaşık %40'ı fen merkezinde zaman geçirdiklerini belirttikleri gözlenmektedir. Ö5 çocukların sıklıkla ilgilenmediği merkezlere dikkat çekmek için yaptığı çalışmalar ile ilgili olarak “*En az ilgi gören merkezleri canlandırmaya çalışıyorum. Kitap merkezine masa lambası, mıknaatıslı pano ve görseller, boya kalemi, boş defter, kağıt, makas ve yapıştırıcı ekleyerek kitaplara bakarak resim çizme öykü oluşturma vb. yapmalarını sağlıyorum.*” şeklinde düzenlemelerini aktarmıştır.

Öğretmenlerin çocukların cinsiyetlerine göre tercih ettikleri öğrenme merkezlerine ilişkin görüşlerine Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8

Çocukların Cinsiyetlerine Göre Tercih Ettikleri Öğrenme Merkezleri

Öğrenme merkezleri		Kız		Erkek	
		f	%	f	%
Blok merkezi	Evet	5	13,2	32	84,2
	Hayır	33	86,8	6	15,8
Müzik merkezi	Evet	7	18,4	6	15,8
	Hayır	31	81,6	32	84,2
Kitap merkezi	Evet	9	23,7	3	7,9
	Hayır	29	76,3	35	92,1
Dramatik oyun merkezi	Evet	27	71,1	4	10,5
	Hayır	11	28,9	34	89,5
Sanat merkezi	Evet	12	31,6	4	10,5
	Hayır	26	68,4	34	89,5
Fen merkezi	Evet	5	13,2	9	23,7
	Hayır	33	86,8	29	76,3

Tablo 8'de görülebileceği gibi, öğretmenlerin büyük çoğunluğu erkek çocukların blok merkezini kız çocukların ise dramatik oyun merkezini tercih ettiğini belirtmiştir. Erkek çocukların kitap ve sanat merkezini tercih etme durumlarının oldukça az ve müzik ve fen merkezlerini tercih etme durumlarının ise az olduğu görülmektedir. Öğretmenler kız çocuklarının blok ve fen merkezini oldukça az; müzik, kitap ve sanat merkezini de az tercih ettikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrenme merkezlerine çocukların ilgisini çekebilmek için kullandıkları stratejilere ilişkin görüşlerine Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğu çocukların ilgisini öğrenme merkezlerine çekmek için yeni materyallerle merkezleri güncellediklerini belirtmişlerdir. Çocukların ilgisini merkezlere çekmek için merkezleri çocuklar ile birlikte düzenleme öğretmenler tarafından oldukça az, etkinlikleri merkezde yapma ve çocukları ilgileri doğrultusunda öğrenme merkezlerine yönlendirme ise az tercih edilmiştir. Ö19 yeni materyaller eklediği merkezlere nasıl yönlendirme yaptığını dair şu şekilde bir paylaşımda bulunmuştur: “*Genelde oraya gidip düzenleme, dikkatlerini çekecek şekilde burada neler var gördünüz mü? gibi yönlendirme. İmkân dahilinde oraya ekleyebileceğim farklı malzeme koymaya çalışıyorum. Resim, kitap, farklı kukla ve maske yapıp koyma ya da temin etme gibi*”. Öğretmenlerden bazıları kendilerini de sürece dahil ettiklerine yönelik bilgiler vermiştir. Örneğin Ö15 “*Onlarla birlikte ben de merkezde çalışıyorum ya da bir önceki günden ilgilerini çekecek farklı bir materyalle merkezi değiştirerek onları yönlendiririm*” şeklinde belirterek çocuklarla birlikte merkezlerde vakit geçirdiğini ve çocukların dikkatini çekmeye çalıştığını vurgulamıştır.

Tablo 9

Çocukların Öğrenme Merkezlerine İlgilerinin Çekilmesine Yönelik Stratejiler

Öğretmenlerin çocukların ilgisini öğrenme merkezlerine çekebilmek için kullandıkları stratejiler		f	%
Yeni materyaller ile merkezleri güncelleme	Evet	26	68,4
	Hayır	12	31,6
Öğrenme merkezlerini çocuklar ile birlikte düzenleme	Evet	3	7,9
	Hayır	35	92,1
Etkinlikleri merkezde yapma	Evet	4	10,5
	Hayır	34	89,5
Çocukları ilgileri doğrultusunda öğrenme merkezlerine yönlendirme	Evet	6	15,8
	Hayır	32	84,2

Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin önemine ilişkin görüşleri incelenmiş bunun sonucunda öğretmenlerin merkezleri çocukların sosyalleşmelerine, keşfetmelerine ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat sunan alanlar olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Okul öncesi eğitim programında da tanımlandığı haliyle bu merkezler çocukların birbirleriyle etkileşimde bulunmalarına ve deneyim kazanmalarına yardımcı olmaktadır (MEB, 2013). Yapılan çalışmalar, öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin önemini sıklıkla çocuk açısından sosyal becerilerinin gelişmesi, yaparak yaşayarak öğrenmeleri, gelişimlerinin desteklenmesi, yaratıcılıklarının, keşif duygusunun ve problem çözme becerisinin gelişmesi yönünde cevaplarla açıkladıklarını ve bu noktalarda ortak görüşte olduklarını göstermektedir (Aysu ve Aral, 2016; Güzelyurt, Dayanan, Ahmetoğlu ve Çakır, 2019).

Çalışma sonucunda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıflarında blok, kitap, müzik, dramatik oyun ve fen merkezine yer verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin görev yaptığı sınıfların yarısından fazlasında sanat merkezi bulunduğu da görülürken en az yer verdikleri merkezin geçici öğrenme merkezi olduğu belirlenmiştir. Genel olarak öğretmenlerin çoğunun sınıfında bu merkezlerin pek çoğuna yer verdiği söylenebilir. Konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalar da benzer doğrultuda sonuçlar ortaya koymuştur. Buna göre okul öncesi eğitim sınıflarında en yaygın bulunan öğrenme merkezlerinin blok, müzik, dramatik oyun ve fen merkezi olduğu, sanat merkezi ve geçici öğrenme merkezinin ise en az yer verilen öğrenme merkezleri olarak karşımıza çıktığı söylenebilir (Çakır, 2011; Ogelman ve Karakuzu, 2016; Ramazan, Arslan Çiftçi ve Tezel, 2018; Şahin, 2020). Aysu ve Aral (2016) ise yaptıkları çalışma sonucunda öğretmenlerin çoğunun sınıflarında öğrenme merkezlerine yer verdiklerini ve yarısının ise tüm öğrenme merkezlerine yer verdiklerini belirlemişlerdir.

Öğretmenlerin tamamına yakınının sınıflarında öğrenme merkezlerini okul idaresinin ve az sayıda öğretmenin ise veli desteği ile oluşturdukları belirlenmiştir. Şahin (2020) yaptığı çalışmada öğretmenlerin çoğunun öğrenme merkezlerini zümre ile iş birliği yaparak oluşturduğunu ve en az işbirliği yapılan grubun ise veliler olduğunu belirtmiştir. Sunulan iki çalışmanın sonuçlarının birbirini kısmen desteklediği görülmektedir. Buradan yola çıkarak öğretmenlerin öğrenme merkezlerini oluştururken veli desteğini almadıkları ya da alamadıkları söylenebilir. Ancak araştırmacılar, görsel çevrenin çocukların yaratıcılığını geliştirdiğini ve bu ortamların oluşturulması ve materyal sağlanmasında ebeveynlerin mümkün olduğunca yer almaları gerektiğini savunmaktadırlar (Davies, Jindal Snape, Collier, Digby, Hay ve Howe, 2013). Öğretmenlerin yaklaşık yarısının öğrenme merkezlerini çocuklarla birlikte oluşturduklarını belirtmiştir. Çocukları sınıfta yapılacak düzenlemelerle ilgili kararlara dahil etmek hem onların özgüven geliştirmeleri hem de eğitim etkinliklerine olan ilgilerini arttırmak için önemlidir. Bu; soru sormak, görev vermek, gözlem yapmak gibi farklı şekillerde

gerçekleştirilebilir. Erşan (2011)'in yaptığı çalışmada merkezleri çocuklarla birlikte düzenlediğini ifade eden öğretmenlerin bunu yaparken en çok çocuklara istekleri ile ilgili fikirlerini sordukları, en az ilgi ve ihtiyaçları konusunda gözlem yapmayı tercih ettikleri görülmüştür.

Veriler incelendiğinde, öğretmenlerin yarıdan biraz fazlasının sınıflarında bulunan öğrenme merkezlerini yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Yetersiz bulan öğretmenlerin bu durumu genellikle materyal eksikliği, mekânsal yetersizlikler ve sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından kaynaklı düzenlemede yaşanan sorunlara bağladıkları anlaşılmaktadır. Yapılan çalışmaların benzer doğrultuda sonuçlar ortaya koyduğu, bunların da genellikle sınıfın fiziksel olarak uygun olmaması, kalabalık sınıf mevcutları, materyal eksiklikleri ve ekonomik yetersizlikler üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir (Aysu ve Aral, 2016; Güzelyurt, Dayanan, Ahmetoğlu ve Çakır, 2019; Ramazan, Arslan, Çiftçi ve Tezel, 2018; Şahin, 2020).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı sınıflarındaki öğrenme merkezlerinde bulunan materyalleri yeterli bulurken diğer yarısı yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalar öğretmenlerin pek çoğunun sınıflarında tüm ilgi köşeleri (öğrenme merkezleri) için gerekli materyallerin bulunduğunu ortaya koymuştur (Çakır; 2011; Ramazan, Arslan Çiftçi ve Tezel, 2018; Şahin 2020). Materyalleri yetersiz bulan öğretmenlerin ise kitap ve dramatik oyun merkezi ile ilgili materyallerin yanı sıra çoğunlukla fen ve matematik ile ilişkili materyallerin üzerinde durdukları dikkat çekmektedir. Materyal eksikliğini ekonomik yetersizliklerle ilişkilendiren öğretmenlerin görüşleri yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ramazan, Arslan Çiftçi ve Tezel (2018)'in çalışmasında materyalleri yetersiz bulan öğretmenlerin bu durumu okulun maddi olanaklarının kısıtlı oluşu ve bazı merkezlerin sınıfta yer almaması ile ilişkilendirdiği görülmektedir.

Öğretmenlerin günlük akış içerisinde öğrenme merkezlerinden yararlanma durumları incelendiğinde en çok güne başlama zamanında ve merkeze uyumlu etkinlikler olduğunda yararlandıkları görülmektedir. Tuğrul, Boz, Uludağ, Aslan, Çelik ve Çapan (2019) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çocuklar okula geldiği anda öğrenme merkezlerinde oyun oynamalarına yönelik bir günlük akışlarının olduğunu tespit etmişlerdir. Gülay Ogelman (2014) da benzer şekilde çocukların okula girdikleri andan itibaren öğrenme merkezlerinde oyun oynadıkları yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Aynı araştırmanın bir diğer vurgusu çocukların öğrenme merkezinde geçirdikleri zamanın bir ile bir buçuk saat arasında olduğu yönündedir. Bu da öğrenme merkezlerinin çoğunlukla okul içi öğrenmelerinde oldukça önemli bir yeri olduğu işaret etmektedir.

Öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenme merkezlerini düzenleme sıklıkları incelendiğinde en çok dönem içinde bir defa düzenledikleri görülmüştür. Buna benzer oranlarda ayda bir ve eğitim öğretim yılı başında düzenleme izlenmektedir. Aysu ve Aral (2016) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin çoğunlukla öğrenme merkezlerini ayda bir, dönemde bir ve iki haftada bir düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Çalışma bulgularından yola çıkarak öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenme merkezlerini genel olarak dönemde bir ve ayda bir düzenleme eğiliminde oldukları söylenebilir. Ancak, yurtdışında yapılan çalışmalara dayanılarak oluşturulan “etkili uygulama” önerilerinde öğrenme merkezlerinin dönem içinde birkaç haftada bir yeniden düzenlenmesinin faydalarından bahsedilmektedir. Örneğin, çocukların okul öncesi eğitime başladıkları ilk haftalarda öğrenme merkezlerinin materyal açısından daha az yoğun olmasının çocukların materyalleri yavaş yavaş tanımaya başlamaları açısından önemli olduğu, zaman ilerledikçe merkezlere yeni materyaller eklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin çocukların *çok fazla* ve *çok az* oynadığı merkezleri takip edip çeşitli yeniden düzenlemelerle tüm çocukların sınıfın içindeki tüm materyallerle oynamasının teşvik edilmesi önerilmektedir. Örneğin, bir çocuk her gün serbest zaman saatinin bütününe belli bir merkezdeki belli bir oyuncakla oynayarak geçiriyorsa bu oyuncağın bir süre ortadan kaldırılması, diğer öğrenme merkezlerini daha çekici hale getirecek değişiklikler yapılması, hatta sınıfın fiziksel koşullarının el verdiği ölçüde zaman zaman merkezlerin sınıf içindeki konumunun değiştirilmesinin çocuklarda alışkanlık haline gelen oyun rutinlerini değiştirmeye ve diğer öğrenme merkezlerini keşfetmeye yönlendireceği vurgulanmaktadır (Miller, 2007). Öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin düzenleme sıklıklarının sınırlı düzeyde kalması, bu konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürebilir. Ek olarak öğretmenlerin merkez düzenleme sıklıklarının azlığı, araştırmanın materyal yeterliliği bulguları ile ilintili olabilir. Materyal eksikliği yaşadığını düşünen öğretmenlerin aynı zamanda merkezleri düzenleme konusunda zorluk yaşadığı düşünülebilir.

Çalışmada çocukların en fazla blok merkezinde vakit geçirdikleri belirlenmiştir. Bunu dramatik oyun merkezinin takip ettiği görülmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda da çocukların en sık blok merkezini ardından da dramatik oyun merkezini tercih ettikleri bildirmektedir (Aysu ve Aral, 2016; Erşan, 2011; Gürpınar, 2006; Özyürek ve Aydoğan, 2011; Ramazan, Arslan Çiftçi ve Tezel, 2018; Şahin, 2020). Araştırmada çocukların en az vakit geçirmeyi tercih ettikleri merkezlerin ise müzik ve fen merkezi olduğu ortaya çıkmıştır. Çakır (2011) yaptığı çalışma sonucunda çocukların en çok vakit geçirdikleri merkezin evcilik merkezi olduğu, ikinci sırada ise blok merkezinin geldiğini; çocukların geçici öğrenme merkezinde fazla vakit geçirmediğini; yarısından fazlasının fen merkezi ve müzik merkezinde fazla vakit geçirmediğini saptamıştır. Erşan (2011)'ın çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş olup öğretmenler çocukların bu merkezlere daha az ilgi göstermelerini aynı materyallerle uğraşmaktan sıkılmaları ve yalnız oynamak istememelerine bağlamıştır. Bu sonuç, öğretmenlerin merkezlerin materyal bakımından zenginleştirilmesi ve güncellenmesi ile ilgili sorunlar yaşadıklarına işaret etmektedir.

Çocukların cinsiyetlerine göre öğrenme merkezi tercihleri incelendiğinde ise öğretmenlerin büyük çoğunluğunun erkek çocukların blok merkezini, kız çocukların ise dramatik oyun merkezini tercih ettikleri görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmalar, öğretmenlerin çocukların merkez seçiminin cinsiyetlerine göre farklılaştığını düşündüklerini ortaya koymaktadır (Aydilek Çiftçi, 2011; Gürpınar, 2006; Özyürek ve Kılınç, 2015; Şahin, 2020). Bunun nedeni çocukların küçük yaştan itibaren cinsiyetle ilgili stereotipik tanımlar oluşturmaya başlamaları ile açıklanabilir. Çalışmalar, küçük çocukların oyuncak seçimlerinin cinsiyete göre farklılaştığını göstermektedir (Freeman, 2007; Lam ve Leman, 2003). Örneğin, okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını inceleyen çalışmada Yağan Güder (2014) kız çocuklarının genellikle mutfak araçları ve bebek gibi “bakım işi” ve “kadın işi” olarak görülen “ev içi” işlerin taklidinin ve pratiğinin yapıldığı oyuncaklarla oynarken erkek çocukların daha çok “erkek işi” olarak görülen ve “ev dışı” ortamla ilişkilendirilen arabalar ve bloklar gibi oyuncaklarla oynadıklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalar okul öncesi çocuklarının beş yaş civarında cinsiyetlerine ve toplumsal cinsiyet rollerine dair katı kalıp yargılar oluşturmaya başladıklarını, okul öncesi dönemin sonunda çocukların cinsiyete yönelik inanış ve davranışlarının en katı halini aldığını göstermektedir (Cook ve Cook, 2005). Bu bağlamda, araştırma bulgularının literatürle tutarlı olduğu söylenebilir.

Çocukların ilgisini öğrenme merkezlerine çekebilmek için öğretmenlerin çoğunun yeni materyaller ile merkezi güncellemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Öğrenme merkezini çocuklarla birlikte düzenlemek ise oldukça az sayıda öğretmen tarafından tercih edilen bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Çelebi Öncü (2017) öğretmenlerin sınıfın fiziksel ortamında düzenlemeler yaparken çocukların katılımını sağlamalarının, öğrenme merkezlerini sık sık güncelleyip zenginleştirmenin çocukların gelişimi üzerinde olumlu etkisi olduğunu savunmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, çalışma grubunun yaklaşık %58'ini oluşturan öğretmenlerin 10 yıldan daha fazla deneyimi olduğu göz önüne alındığında, bu öğretmenlerin eski Okul Öncesi Eğitim Programları ile mezun olduğu söylenebilir. Dolayısıyla deneyim süresi uzun öğretmenlerin 2013 Okul Öncesi Eğitimi Programı ile mezun olan öğretmenlere göre, öğrenme merkezleri konusundaki değişiklikler ve vurgulara yeteri kadar aşina olmadıkları düşünülebilir. Ek olarak öğretmenlerin yaklaşık %68'inin sınıf mevcudunun 16 çocuk üzerinde olduğu görülmektedir. Sınıf mevcudunun fazla ve alanların yeterli olmayışı sebebi ile de öğretmenlerin öğrenme merkezleri oluşturma ve düzenleme konusunda zorlandıklarına yönelik fikir verebilir.

Sonuç ve Öneriler

İyi düzenlenmiş öğrenme ortamları ve nitelikli materyaller çocukların yaratıcılıkları, hayal güçleri ve üst düzey düşünme becerileri geliştirebilmeleri için önemlidir. Öğrenme merkezlerinin okul öncesi eğitim sınıflarındaki öneminden dolayı olabildiğince farklı türde öğrenme merkezine yer verilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmada okul öncesi eğitim programında yer alan öğrenme merkezlerinin pek çok sınıfta yer aldığı ve öğretmenlerin öğrenme merkezlerinin önemine dair farkındalıklarının olduğu görülmektedir.

Çalışmanın sonuçları öğretmenlerin bir kısmının öğrenme merkezlerini yeterli bulmadığına işaret etmektedir. Öğretmenler öğrenme merkezlerini genel olarak düzenleme ve materyal bakımından

yetersiz bulmaktadırlar. Sınıfların fiziksel imkansızlıkları ve sınıflardaki çocuk sayısının fazlalığı öğretmenlerin öğrenme merkezlerini olması gerektiği gibi düzenleyebilmeleriyle ilgili sorunları ortaya çıkarmaktadır. Öğrenme merkezlerinde kullanılacak mobilya ve materyallerle ilgili yetersizliklerin ise genellikle maddi olanakların kısıtlı olmasından ileri gelmektedir.

Öğretmenlerin çocukların öğrenme merkezlerine olan ilgilerini çekmek için en çok yeni materyaller ile merkezi güncellemeyi tercih ettikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin çoğu öğrenme merkezini güncelleme durumlarını ayda, dönemde ve yılda bir kez olarak ifade etmiştir.

Çocukların en fazla tercih ettikleri öğrenme merkezleri ve cinsiyete göre öğrenme merkezi tercihleri literatürü destekler niteliktedir. Çocukların cinsiyetlerine göre öğrenme merkezi tercihlerinde küçük yaşlardan itibaren etkisinde kaldıkları cinsiyete dair kalıp yargıların etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak şu öneriler sunulabilir:

- Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi sınıflarının programda önerilen tüm öğrenme merkezlerini kapsamaları için ulusal ve/ya uluslararası standartlara uygun büyüklükte planlanması ve mevcut sınıfların yeniden gözden geçirilmesi,
- Okul öncesi sınıflarına öğrenme merkezleri için gerekli asgari materyallerin sağlanması ve merkezlerin zenginleştirilmesinde öğretmen, kurum yönetimi, veli ve yereldeki diğer paydaşlarla (esnaf, STK'lar vb.) iş birliğinin yapılması,
- Öğretmenlere öğrenme merkezlerinin oluşturulması, düzenlenmesi ve güncellenmesi ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi,
- Geçici öğrenme merkezleri eğitim ortamlarında hem çocukların dikkatini çekmek hem de eğitim kazanımlarına ulaşmak konusunda öğretmene yardımcı olmaktadır. Öğretmenlerin geçici merkezler oluşturmayı tercih etmemelerinin nedenleri incelenip bu konuda teşvik edilmelerinin sağlanması,
- MEB 2023 Vizyon Belgesi'nin eğitimin her düzeyinde dijital beceri edinimini vurguladığı düşünüldüğünde okul öncesi sınıflarına programda yer alan öğrenme merkezlerine ek olarak STEM, dijital okuryazarlık ve erken matematik gibi yeni öğrenme merkezlerinin eklenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- AÇEV (2019). Öğrenme merkezleri. Erişim adresi <https://www.acevokuloncesi.org/index.php/ogrenme-ortami/fiziksel-ortam/ogrenme-merkezleri>
- Aktın, K. & Aşçı, A. (2021). Okul öncesi sınıflarında öğrenme merkezlerine yönelik öğretmen görüşleri. *Başkent University Journal of Education*, 8(1), 57-66. Erişim adresi <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/298/195>
- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip anne-babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Aysu, B. & Aral, N. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezleri hakkındaki görüş ve uygulamalarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24, 5, 2561-2574. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/309482>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Cook, J. L. & Cook, G. (Eds.) (2005). *Child development: Principles and perspectives*. Boston: Allyn & Bacon
- Cosgrove, M. S. (1992). Inside learning centers. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED356875.pdf>.
- Çakır, A. (2011). *Okul öncesinde ilgi köşelerinin düzenlenmesinin ve kullanılmasının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale

- Çelebi Öncü, E. (2017). Okul öncesi çocuklarının sınıflarında yapılandırdıkları öğrenme merkezlerinin incelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 1-15. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304923>
- Davies, D., Jindal Snape, D., Collier, C., Digby, R., Hay, P. & Howe, A. (2013). Creative learning environments in education- a systematic literature review. *Thinking Skills and Creativity*, 8, 80-91. DOI: 10.1016/j.tsc.2012.07.004
- Demirci, F. G. & Şıvgın, N. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezleri ile ilgili uygulama ve görüşleri. *Turkish Studies*, 12(8), 271-292. Erişim adresi https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=387178098_15DemirciFatmaG%C3%BCI%C3%A7in-vd-egt-271-292.pdf&key=20587
- Demiriz, S., Karadağ, A. & Ulutaş. İ. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Erkuş, A. (2009). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Erşan, E. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ilgi köşelerinde serbest oyun etkinlikleri ile ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Freeman, N. K. (2007). Preschooler' perceptions of gender appropriate toys and their parents' beliefs about genderized behaviors: Miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early Childhood Education Journal*, 34(5), 357-366. DOI: 10.1007/s10643-006-0123-x
- Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105–117). Thousand Oaks, CA, Sage
- Gülay Ogelman, H. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında serbest zaman etkinliklerinin gözlemlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(26), 125-138. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/183141>
- Gülay Ogelman, H. & Karakuzu, E. (2016). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda belirtilen öğrenme merkezlerinin uygulamaya yansımalarının incelenmesi: Aydın ili örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 73-98. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/232259>
- Gürpınar, H. A. (2006). *Okul öncesi öğrenime devam eden çocukların tercih ettikleri ilgi köşeleri ve tercih etme nedenleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- Güzelyurt, T., Dayanan, F., Ahmetoğlu, A. & Çakır, S. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezlerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2(1), 62-75. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijotem/issue/45591/538931>
- Hay, I. (2000). *Qualitative research methods in human geography*. Oxford: Oxford University Press
- Kıldan, A. O. (2007). Okul öncesi eğitim ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 501-510. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/819082>
- Lam, V. L. & Leman, P. J. (2003). The influence of gender and ethnicity on children's inferences about toy choice. *Social Development*, 12(2), 269-287. DOI: 10.1111/1467-9507.00233
- MEB (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan Çev.). Ankara: Nobel Yayınları
- Miller, S. (2007). Keep it moving! Rotating your learning centers to keep learning fresh. Retrieved from http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=700
- Özyürek, A. & Aydoğan, Y. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin serbest zaman etkinliklerine ilişkin uygulamalarının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 41-58. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115643>
- Özyürek, A. & Kılınç, N. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğrenme merkezlerinin çocukların serbest oyun davranışları üzerine etkisi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 125-138. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/268822>
- Pattillo, J. & Vaughan, E. (1992). Learning centers for child centered classrooms. *NEA Early Childhood Education Series*. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED344675>
- Ramazan, O., Arslan Çiftçi, H. & Tezel, M. (2018). Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunun belirlenmesi ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerinin

- incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 213-233. DOI: 10.24130/eccd-jecs.196720182258
- Shore, R. (1997). *Rethinking the brain: New insight into early development*. Washington, D.C.: Families and Work Institute
- Shonkoff, J. P. & Phillips, D. A. (Ed.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. Washington, D.C: National Academy Press
- Şahin, G. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme merkezlerine ilişkin görüşleri ve sınıf içi uygulamaları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya
- Tok, E. (2010). Okul öncesi eğitimde eğitim ortamları. *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde bölüm (Ed. G. Uyanık Balat). Ankara: Pegem Yayınevi
- Tuğrul, B., Boz, M., Uludağ, G., Aslan, Ö. M., Çelik, S. S., & Çapan, A. S. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların okuldaki oyun olanaklarının incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(2), 185-198. DOI: 10.24315/tred.426421
- Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Extended Abstract

Introduction

Educational environments equipped with high-quality stimuli are of great importance to support the brain development of preschool children. In order for children to get the maximum developmental benefit from the environment, it needs to be designed in such a way that will enable the active participation of children and the construction of knowledge by themselves. Educational environments serving this purpose are known as *learning centers* in the early childhood education literature. The Ministry of National Education (MoNE, 2013) Pre-school Program suggests that there should be six learning centers in a pre-school classroom: Block Center, Book Center, Music Center, Dramatic Game Center, Art Center and Science Center, and a temporary center that can be created by the teacher based on the emergent needs. Research on learning centers will both contribute to the professional development of teachers and provide data to improve pre-school education in general. In this regard, the aim of this study is to examine the state of learning centers in preschool classrooms through teacher opinions.

Methodology

The qualitative research method has been adopted in this study. The data was collected through structured interviews. The study group consisted of 38 preschool teachers. *General Information Survey Form* and *Learning Center Evaluation Teacher Form* were used as data collection tools. The descriptive statistics of the opinions expressed by the teachers are presented in the tables as frequencies and percentages.

Findings

Almost all the teachers reported that they had block and book center in their classrooms; most of them stated that there were music, dramatic play, and science centers; more than half of the teachers reported that their classroom had art centers. While almost all the teachers stated that they created the learning centers with the support of the school administration, %18.4 of the teachers stated that the parents helped them to set up the centers. While %55.3 of the teachers found the learning centers in their classrooms adequate, they also stated that the centers lack necessary material variation because of inadequate funding. Almost all the teachers reported that they benefit from the learning centers both during morning routine and daily learning activities. As for the frequency of (re)organizing the learning centers, %36.8 of the teachers stated that they organized the center once a semester; %23.7 of them said once a month, %21.1 said at the beginning of the academic year and %10.5 said once a week. Most of the teachers reported that the block center is the most preferred center by the children; more than half of the children plays in the dramatic play center; about half of the students spend their free-play time in the book and art centers; and approximately %40 of the children spent their time in the science center. As for the gender differences, most of the teachers stated that the boys preferred the block center, and the girls preferred the dramatic play center in general.

Discussion

The results of the study indicate that some of the teachers do not find the learning centers adequate. Teachers generally find learning centers insufficient in terms of materials. The physical deficiencies of the classrooms and the large class sizes hinder teachers' ability to organize learning centers as they should. The material inadequacies are generally due to limited funding. Most of the teachers stated that they reorganize the learning centers once a semester. The findings regarding children's learning center preferences based on their gender support the previous research. It is understood that the gender stereotypes have a significant impact on children's learning center preferences: while the boys prefer block center, the girls spend more time in the dramatic play center.

ⁱ Bu makaleye yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuştur.